

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DROBIN Andrii Anatoliyovych – candidate of pedagogical sciences, senior lecturer of department of information and communication technologies and safety of the educational environment of municipal institution «Kirovograd regional in-service teacher training institute named after Vasyl Sukhomlynsky»

Scientific interests: history and current state of development of natural sciences, digital economy, digitization processes, technology development.

Стаття надійшла до редакції 25.12.2023 р.

УДК 373.01: 001.89

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-212-107-111

ІВАНИЦЬКА Наталія Анатоліївна –

кандидат педагогічних наук, директорка

Чернігівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №35

Чернігівської міської ради Чернігівської області,

докторантка Інституту післядипломної освіти та освіти дорослих

імені Івана Зязюна НАПН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1422-1176>

e-mail: nataliaivanucka.01@gmail.com

**ВИЗНАЧЕННЯ КОМПОНЕНТІВ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ТА БАЗОВОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ «ВЧИТЕЛЬ – УЧНІ»**

У статті на основі чинних нормативних документів для закладів загальної середньої освіти обрано професійні компетентності, які є спільними для вчителів початкової та базової школи та визначають їх дослідницьку діяльність. Спираючись на сучасні психолого-педагогічні дослідження, обґрунтовано відмінності між поняттями «науково-дослідницька діяльність» та «дослідницька діяльність» вчителя. Проведено аналіз особливостей навчання учнів початкової та базової школи для виявлення компонентів науково-дослідницьких компетентностей вчителів загальноосвітньої школи. Розглянуто професійну діяльність педагогічних працівників, яка спрямована на організацію дослідницької роботи учнів в системі педагогічної взаємодії «вчитель-учні».

На основі Державного стандарту початкової освіти, Типових освітніх програм початкової освіти для першого та другого циклів навчання визначено компетентності вчителя початкової школи, які дозволяють організувати дослідницьку діяльність молодших школярів при викладанні навчальних предметів природничо-математичного циклу («Математика», «Дизайн і технології», «Інформатика») та інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Спираючись на зміст, очікувані результати та види навчальної діяльності, регламентовані Модельними навчальними програмами для базової школи з природничої, інформатичної, технологічної освітніх галузей, аргументовано, що в основі організації дослідницької діяльності учнів початкової та базової школи в системі професійної взаємодії «вчитель-учні» – предметно-методична компетентність вчителів, яка є складовою їх професійної компетентності та науково-дослідницьких компетентностей. Проаналізовано, що методика формування дослідницьких компетентностей учнів початкової та базової школи буде відрізнятися, оскільки передбачає від педагогічних працівників уміння адаптувати зміст, завдання навчального матеріалу до вікових та індивідуальних особливостей учнів, що дозволило виділити такі компоненти науково-дослідницьких компетентностей вчителів: предметно-методичний, STEM-інтегративний, технологічно-цифровий, проєктивний.

Ключові слова: компетентності вчителів, початкова та базова школа, дослідницька діяльність, система «вчитель – учні».

IVANYTSKA Natalia Anatoliivna –

candidate of pedagogical sciences, Chernihiv general

head master I-III degrees №35, doctoral student of the

Institute of Postgraduate Education and Adult Education

named after Ivan Zyazyun of the National Academy of

Sciences of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1422-1176>

e-mail: nataliaivanucka.01@gmail.com

**DETERMINATION OF COMPONENTS OF SCIENTIFIC AND RESEARCH COMPETENCES OF
PRIMARY AND BASIC SCHOOL TEACHERS IN SYSTEM «TEACHER – STUDENTS»**

In the article, on the basis of current normative documents for general secondary education institutions, the professional competencies that are common to primary and basic school teachers and determine their research activities are selected. Based on modern psychological and pedagogical research, the differences between the concepts of "research activity" and "research activity" of a teacher are substantiated. An analysis of the peculiarities of primary and basic school students' learning was carried out to identify the components of scientific and research competences of secondary school teachers. The professional activity of pedagogical workers, which is aimed at organizing the research work of students in the system of pedagogical interaction "teacher-students", is considered. On the basis of the State Standard of Primary Education, the Standard Educational Programs of Primary Education for the first and second cycles of education, the competences of the primary school teacher are determined, which allow

organizing the research activities of younger schoolchildren when teaching subjects of the natural and mathematical cycle ("Mathematics", "Design and Technologies", "Informatics") and the integrated course "I explore the world". Based on the content, expected results and types of educational activities regulated by the Model Curriculum for Basic Schools in Science, Informatics, and Technological Educational Fields, it is argued that the basis of the organization of research activities of elementary and basic school students in the system of professional interaction "teacher-students" – subject-methodical competence of teachers, which is a component of their professional competence and scientific-research competences. It has been analyzed that the method of forming the research competences of primary and basic school students will differ, as it requires the ability of pedagogical workers to adapt the content and tasks of the educational material to the age and individual characteristics of the students, which made it possible to distinguish the following components of the scientific and research competences of teachers: subject-methodical, STEM - integrative, technological-digital, projective.

Key words: teacher competencies, primary and basic school, research activity, "teacher-pupil" system.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах становлення сучасної загальної середньої освіти згідно з вимогами Нової української школи вчителі мають постійно розвиватися, вдосконалювати свою фахову майстерність, спираючись на потреби учнів. Відповідно постає *проблема* – які професійні компетентності вчителів початкової та базової школи є провідними для організації їх дослідницької діяльності (ДД).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню професійних компетентностей (ПК) вчителів присвячено багато наукових психолого-педагогічних досліджень, де поняття «ПК вчителя» та «дослідницька компетентність (ДК) учителя» часто ототожнюють. Відповідно до професійного стандарту вчителя [11] серед переліку ПК, які є спільними для вчителів початкової та базової школи та визначають їх ДД: моделювання змісту навчання відповідно до обов'язкових результатів, формування та розвиток в учнів ключових компетентностей, розуміння природних зав'язків різних процесів, умінь вирішувати практичні завдання, поєднання знань з різних освітніх галузей; умінь аналізувати, обґрунтовувати, доводити власну думку, висувати власні припущення тощо.

Відповідно, під поняттям «ДК учителя» Г. Черненко [16, с.129–134] розуміє мотиваційно-ціннісний, інформаційно-змістовний, діяльнісно-поведінковий, оцінювально-рефлексивний компоненти діяльності особистості. У дослідженнях Н. Любчак [5, с.33–40] «ДК учителя» – складна система теоретичного, діагностичного, проєктивно-конструктивного, операційно-процесуального, інтерпретаційно-рефлексивного, комунікативного компонентів діяльності вчителя. Інтегровану якість педагога, що характеризується вмотивованістю та ціннісним ставленням учителя до ДД, цілісною системою необхідних для цього знань, умінь і навичок та особистих якостей, що відображаються у готовності та здатності здійснювати власну ДД задля підвищення якості освіти учнів О. Норкіна [12, с.5] визначає як «ДК учителів». Комплексне виявлення компонентів ДК вчителів потребує, на наш погляд, врахування того факту, що для ДД вчителів, на відміну від ДК учнів закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО), використовують переважно більш широке поняття – «науково-дослідницька компетентність» (НДК).

Мета статті полягає в тому, щоб визначити поняття «НДК» педагогічних працівників, відповідні їх компоненти для подальшого обґрунтування факторно-критеріальної моделі для визначення рівнів сформованості НДК вчителів початкової та базової школи.

Методи дослідження. У дослідженні були використані такі методи: емпіричний (метод вивчення і систематизації ДД учнів та вчителів початкової та базової школи); теоретичний метод (аналіз діючих нормативних документів в системі загальної середньої освіти).

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно досліджень авторів [1, с.222], науково-дослідницька діяльність (НДД) – це високий професійний рівень, специфічні уміння й навички, особливий склад мислення та спілкування; сукупність процесів одержання, передачі і використання, засвоєння науково-теоретичних знань. На думку авторів [4, с.33], НДД полягає у систематичній розробці методик і технологій навчання, їх впровадженні в освітній процес, у педагогічному спостереженні за учнями, формулюванні висновків щодо їх діяльності. За результатами досліджень М. Труфкіної [15], НДД – цілеспрямоване систематичне вивчення об'єктів дослідження за допомогою методів і засобів науки, що завершується формулюванням нових знань про об'єкт дослідження; складна динамічна якість, що характеризує готовність вчителя до вирішення педагогічних проблем засобами наукового пізнання, що об'єднує в собі ціннісно-мотиваційний, когнітивний, емоційно-оцінюючий, діялісно-практичний компоненти. Таким чином, поняття НДД вчителя є більш широким поняттям, ніж поняття ДД вчителя, тому, на нашу думку, більш доцільно використовувати поняття НДК вчителя.

Визначення компонентів НДК вчителів ми пов'язуємо з особливостями навчання учнів початкової та базової школи. Розглянемо професійну діяльність педагогічних працівників, яка спрямована на організацію ДД учнів в системі педагогічної взаємодії «вчитель-учні». Її метою є створення умов для формування якісних ДК учнів ЗЗСО. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти [3], Типової освітньої програми початкової освіти для І циклу, 1-2 класи [13], Типової освітньої програми початкової освіти для ІІ циклу, 3-4 класи [14] вчитель початкових класів

викладає декілька предметів. Згідно з зазначеними документами [3; 13; 14], професійна діяльність вчителя початкової школи відображає організацію наступної ДД учнів: розвиток їх компетентностей та наскрізних умінь, їх самостійності, творчості, допитливості; організація освітнього процесу із застосуванням діяльнісного підходу на інтегрованій основі. Педагогічна діяльність вчителя базової школи має враховувати той фактор, що відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти [2] організація ДД учнів 5-6-х класів є підготовчим етапом для їх базового предметного навчання, що передбачає: виховання відповідального ставлення до довкілля; формування технічного та критичного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб [9]; формування умінь дослідження природи, пізнавального досвіду, природничо-наукової картини світу [7]; формування здібностей, нахилів та ключових компетентностей відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей; розвиток особистості учня, здатного використовувати цифрові інструменти і технології для розв'язання проблем, розвитку, творчого самовираження, забезпечення власного і суспільного добробуту, формування вмінь критично мислити, безпечно та відповідально діяти в інформаційному суспільстві [6]. Методика формування ДК учнів початкової та базової школи передбачає від вчителів уміння адаптувати зміст та завдання навчального матеріалу до вікових та індивідуальних особливостей учнів. Тому властивість адаптивності набуває при організації роботи з учнями з особливими освітніми потребами та з учнями, найбільш здібними до ДД. Враховуючи вищесказане, для НДК вчителів ми виділяємо *предметно-методичний компонент*.

Значимо, що організація ДД учнів відбувається не лише при вивченні природничо-математичних дисциплін, а й міжгалузевих інтегрованих курсів «Робототехніка. 5-6 класи» [8], «STEM. 5-6 класи» [10] для початкової та базової школи, потребують від педагогічних працівників таких знань, вмінь та навичок, які мають властивість інтегративності, оскільки характеризують навчання учнів комплексному використанню знань на практиці, у тому числі самостійне творче виконання здобувачами освіти проєктних робіт. Оскільки у сучасному ЗЗСО при вивченні природничо-математичних дисциплін акцентується на STEM-освіті учнів та відповідних їх ДК, то для НДК вчителів ми вважаємо доцільним виокремлювати *STEM-інтегративний компонент*, який також відображає знання, вміння та навички вчителів використовувати у ДД учнів

міжпредметні зв'язки. Організація ДД учнів у системі педагогічної взаємодії «вчитель-учні» відбувається під час вивчення школярами природничо-математичних дисциплін та міжгалузевих інтегрованих курсів, в основі яких – сучасні цифрові засоби навчання, електронні освітні ресурси (ЕОР). Тому зростає роль інформаційно-цифрової компетентності вчителів, яка є важливою складовою їх ПК, особливо за умов змішаного навчання. Важливим, на наш погляд, є саме технологічний компонент, який передбачає володіння вчителем сучасними засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), вміння використовувати цифрові прилади, цифрові вимірювальні комплекси (ЦВК), ЕОР для організації ДД учнів з метою розв'язання ними практичних задач. Оскільки стрімкий розвиток засобів навчання учнів спрямовує педагогічну діяльність вчителів на формування у школярів проєктно-технологічних умінь при вивченні учнями таких навчальних дисциплін, як «Дизайн і технології» (у початковій школі), «Технології. 5 – 6 класи» (у базової школи), інтегрованих курсів «Робототехніка. 5-6 класи», «STEM. 5-6 класи» на основі впровадження ЕОР, цифрового обладнання під час виконання учнівських досліджень, то невід'ємним компонентом НДК вчителів, нашу думку, є *технологічно-цифровий компонент*.

Планування роботи учнів із сучасними цифровими засобами навчання, потребує, на наш погляд, відповідного врахування вчителем під час організації ДД учнів їх рівня самостійності: яку частину завдань учні можуть виконувати повністю самостійно, частково-самостійно або відтворювати найпростіші практичні операції під керівництвом вчителя. Самостійна робота школярів у початковій школі переважно має характер наслідування та є основою для формування в учнів більш складних вмінь, навичок, які є складовими їх ДК. Вчитель 1-4-х класів організовує самостійну роботу учнів переважно на репродуктивному рівні, забезпечує виконання завдань за зразком (іноді запроваджує частково-самостійну роботу учнів). На відміну від учнів 1-4-х класів, учні базової школи мають вже сформовані на певних рівнях практичні вміння та навички, мають досвід виконання самостійної роботи без допомоги вчителя, а тому для них переважно застосовують такі види самостійної діяльності пошуково-пізнавального типу: підготовчі, констатуючі, експериментально-пошукові, логічно-пошукові. Таким чином, можна стверджувати, що серед ПК педагогічних працівників, спрямованих на формування в учнів початкової та базової школи ДД, вагомим значення набувають прогностична та організаційна компетентності вчителів, що дозволяє нам виділити ще один важливий компонент НДК – *проєктивний*.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведений нами аналіз

педагогічної взаємодії в системі «вчитель-учні», спрямованої на організацію ДД учнів, дозволив визначити такі компоненти НДК вчителів для системи «вчитель-учні»: предметно-методичний, STEM-інтегративний, технологічно-цифровий, проєктивний. Серед перспектив подальших досліджень: обґрунтування компонентів НДК вчителів, їх аналіз не лише в системі професійної взаємодії «вчитель-учнів», а й в інших системах – «вчитель-адміністрація школи», «вчитель-психологічна служба», «вчитель-група вчителів»; вивчення ролі сучасного вчителя, що відображає сутність та специфіку його науково-педагогічної діяльності: дослідник освітньої галузі, педагог-дослідник, менеджер освітніх проєктів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Барбаш В., Глебова Л., Мехеда А. Науково-дослідницька діяльність у процесі формування професійної компетентності студентів-інформатиків. *Society. Document. Communication*. 2020. № 10. С. 216–239. URL: <http://surl.li/gawda> (дата звернення: 04.02.2024).
2. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова КМУ від 30.09.2020 р. №898. URL: <https://cutt.ly/UXdryVf> (дата звернення: 04.02.2024).
3. Державний стандарт початкової освіти : Постанова КМУ від 21.02.2018 р. № 87. URL: <http://surl.li/cvjla> (дата звернення: 04.02.2024).
4. Науково-дослідницька робота у практичній підготовці майбутнього вчителя інформатики / О. Кобильська та ін. *Фізико-математична освіта*. 2022. Т. 37, № 5. С. 31–36. URL: <http://surl.li/gawpx> (дата звернення: 04.02.2024).
5. Любчак Н. Теоретичні аспекти визначення сутності дослідницької компетентності майбутнього вчителя. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. № 39 (4). С. 33–40. URL: <https://cutt.ly/FXlzzZE> (дата звернення: 04.02.2024).
6. Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти» : від 12.07.2021 р. URL: <http://surl.li/buhyi> (дата звернення: 04.02.2024).
7. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» : від 12.07.2021 р. URL: <http://surl.li/butko> (дата звернення: 04.02.2024).
8. Модельна навчальна програма «Робототехніка. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти : від 12.07.2021 р. URL: <http://surl.li/cimkw> (дата звернення: 05.02.2024).
9. Модельна навчальна програма «Технології. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти : від 12.07.2021 р. URL: <http://surl.li/afuoh> (дата звернення: 04.02.2024).
10. Модельна навчальна програма «STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти : від 12.07.2021 р. URL: <http://surl.li/cmxfjg> (дата звернення: 05.02.2024).
11. «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : наказ М-ва розвитку економіки, торгівлі та сіл. госп-ва від 23.12.2020 р. № 2376. URL: <https://cutt.ly/1Xs7v5X>, (дата звернення: 02.02.2024).

12. Норкіна О.В. Розвиток дослідницької компетентності вчителів математики засобами інформаційно-комунікативних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Умань, 2017. 23 с.

13. Типові освітні програми початкової освіти для I циклу (1-2 класи). URL: <http://surl.li/dkqx> (дата звернення: 04.02.2024).

14. Типові освітні програми початкової освіти для II циклу (3-4 класи). URL: <http://surl.li/cvuza> (дата звернення: 04.02.2024).

15. Труфкіна М. Науково-дослідницька культура педагога як ціль сучасної освіти. *Конференції*. URL: <http://surl.li/gaxhp> (дата звернення: 02.02.2024).

16. Черненко Г. М. Формування предметно-методичної компетентності у майбутніх учителів закладів початкової освіти. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2021. № 94. С.129 – 134. URL: <https://cutt.ly/jXs73xp> (дата звернення: 03.02.2024).

REFERENCES

1. Barbash, V., Hliebova, L., Mekheda, A. (2020). Naukovo-doslidnytska diialnist u protsesi formuvannia profesiinoi kompetentnosti studentiv-informatsiynikiv. *Society. Document. Communication*. [Scientific and research activities in the process of formation of professional competence of informatics students]. [in Ukrainian].
2. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity [State standard of basic secondary education].
3. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity [State standard of primary education]. [in Ukrainian].
4. Naukovo-doslidnytska robota u praktychnii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia informatyky / O. Kobylska ta in. *Fyzyko-matematychna osvita* [Research work in the practical training of a future computer science teacher]. [in Ukrainian].
5. Liubchak N. (2013) Teoretychni aspekty vyznachennia sutnosti doslidnytskoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia. *Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity. Pedahohika i psykhohihiia* [Theoretical aspects of determining the essence of the future teacher's research competence]. [in Ukrainian].
6. Modelna navchalna prohrama «Informatyka. 5-6 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity» [Model educational program "Informatics. 5-6 grades" for institutions of general secondary education"]. [in Ukrainian].
7. Modelna navchalna prohrama «Piznaiemo pryrodu». 5-6 klasy (intehrovanyi kurs)». [Model educational program "Getting to know nature". 5-6 grades (integrated course)"]. [in Ukrainian].
8. Modelna navchalna prohrama «Robototekhnika. 5–6 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Model educational program "Robotics. 5-6 grades" for institutions of general secondary education]. [in Ukrainian].
9. Modelna navchalna prohrama «Tekhnolohii. 5–6 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Model educational program "Technologies. 5-6 grades" for institutions of general secondary education]. [in Ukrainian].
10. Modelna navchalna prohrama «STEM. 5-6 klasy (mizhhaluzevyi intehrovanyi kurs)» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Model educational program "STEM. 5-6 grades (interdisciplinary integrated course)" for institutions of general secondary education]. [in Ukrainian].
11. «Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiami «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity».

osvity», «Vchytel z pochatkovoї osvity (z dypломom molodshoho spetsialista)» [«On the approval of the professional standard for the professions «Teacher of primary classes of a general secondary education institution», «Teacher of a general secondary education institution», «Teacher of primary education (with a junior specialist diploma)»]. [in Ukrainian].

12. Norkina O. V. (2017) Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti vchyteliv matematyky zasobamy informatsiino-komunikatyvnykh tekhnolohii [Development of research competence of mathematics teachers by means of information and communication technologies]. Uman. [in Ukrainian].

13. Tipovi osvityni programi pochatkovoyi osvity dlya I ciklu (1-2 klasi) [Typical primary education programs for the first cycle (1st -2d classes)]. [in Ukrainian].

14. Tipovi osvityni programi pochatkovoyi osvity dlya II ciklu (3-4 klasi) [Typical primary education programs for the second cycle (3rd -4th classes)]. [in Ukrainian].

15. Trufkina M. Naukovo-doslidnytska kultura pedahoha yak tsil sучasnoї osvity. Konferentsii [Scientific and research culture of the teacher as a goal of modern education. Conferences]. [in Ukrainian].

16. Chernenko H. M. (2021) Formuvannia predmetno-metodychnoi kompetentnosti u maibutnikh uchyteliv zakladiv pochatkovoyi osvity. Zbirnyk naukovykh

[in Ukrainian]. prats «Pedahohichni nauky». [Formation of subject-methodical competence in future teachers of primary education institutions].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ІВАНИЦЬКА Наталія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, директорка Чернігівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №35 Чернігівської міської ради Чернігівської області, докторантка Інституту післядипломної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Наукові інтереси: освітні, педагогічні науки, освіта дорослих.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

IVANYTSKA Natalia Anatoliivna – candidate of pedagogical sciences, Chernihiv general head master I-III degrees №35, doctoral student of the Institute of Postgraduate Education and Adult Education named after Ivan Zyazyun of the National Academy of Sciences of Ukraine.

Scientific interests: educational, pedagogical sciences, adult education.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2024 р.

УДК 378.091.313-057.87:[687.01:574

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-212-111-116

КОСЯК Інна Василівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доцент кафедри професійної освіти в сфері технологій та дизайну Київського національного університету технологій та дизайну
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2996-1679>
e-mail: invako@i.ua

ЕКОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН У ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ

Сьогодні найголовнішими причинами глобальних екологічних проблем є військові дії у багатьох регіонах світу та їх наслідки, перевиробництво «не базових» речей, що опиняються на смітниках або вимагають утилізації, забруднюючи довкілля. Автором розглянуто реалізацію завдань екологічного дизайну у проєктній діяльності майбутніх фахівців швейної галузі. У статті здійснено аналіз поняття «апсайклінг», обґрунтовано актуальність проблеми зменшення негативного впливу перевиробництва «не базових» речей, котрі опиняються на смітниках, забруднюють довкілля. Висвітлено перспективність технології апсайклінг для використання на різних щаблях організації предметно-просторового середовища - у архітектурі та будівництві, виготовленні меблів, одягу, взуття, аксесуарів та побутових об'єктів, облаштуванні та оздобленні інтер'єрів. Проаналізовано контент-досвід впровадження апсайклінг-проєктів в освітній процес університетів Китаю, США, Великобританії, Швеції. Наведено приклади виконання апсайклінг-проєктів учнями ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей» та здобувачами вищої освіти у Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова. Зазначено техніки, за допомогою яких майбутні фахівці швейної галузі можуть реалізовувати проєкти з апсайклінгу виробів легкої промисловості. До них належать: ручний розпис, вишивка, макраме, в'язання, печворк, плетіння та інші. Вибір технік здійснюється особою відповідно до рівня розвитку творчих здібностей, естетичних вподобань, сформованих умінь та навичок використання цих технік.

Висновок дослідження: впровадження в освітній процес українських закладів професійної (професійно-технічної), вищої освіти екологічного дизайну в проєктній діяльності формує екологічний світогляд здобувачів освіти, сприяє розвитку їх творчих здібностей, креативності, пошуку нестандартних рішень. Кожна виготовлена річ - неповторна, унікальна, має інноваційний дизайн, і головне - даючи старим речам та матеріалам друге життя, здобувачі освіти формують екологічний світогляд і можуть стати частиною змін, завдяки яким планета і людство отримують шанс на майбутнє без екологічних проблем.

Ключові слова: екологічний дизайн, апсайклінг, апсайклінг-проєкти, заклади освіти, здобувачі освіти